

Wiad. entomol.	17 (3-4): 151-156	Poznań (1998) 1999
----------------	-------------------	--------------------

Nowe i rzadkie w faunie Polski gatunki kusakowatych (*Coleoptera: Staphylinidae*)

Staphylinid species – rare and new to the Polish fauna (*Coleoptera: Staphylinidae*)

GRZEGORZ PAŚNIK

Instytut Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN, ul. Sławkowska 17, 31-016 Kraków

ABSTRACT: *Scopaeus rubidus* MULS. et REY., *Sunius propinquus* (BRIS.), *Gabrius astutoides* STRAND and *Autalia puncticollis* SHP. are new to the Polish fauna. New records for 13 rare species are also given.

KEY WORDS: *Coleoptera*, *Staphylinidae*, faunistic data, new records, Poland.

Staphylinidae należą do jednej z najsłabiej poznanych grup chrząszczy. Mimo dużej liczby gatunków wykazanych z obszaru Polski, wiele danych o ich rozmieszczeniu pochodzi z początku XX wieku, a informacje o ich preferencjach środowiskowych są nadal fragmentaryczne lub nieznane. Niniejsza praca przedstawia 4 gatunki nowe dla fauny Polski oraz nowe stanowiska dla 13 innych gatunków, mając nadzieję, że przyczyni się tym do poprawy stopnia poznania krajowych *Staphylinidae*. Podział Polski na krainy geograficzne przyjęto według „Katalogu fauny Polski”. Wszystkie okazy były łowione przez autora.

Hapalaraea salicis (GYLLENHAL, 1810)

– Pojezierze Pomorskie: Zieleniewo (WU48), 7 VIII 1997, 4 exx. – z roślinności runa w lesie bukowym.

Gatunek rozmieszczony głównie w środkowej Europie oraz południowej Fennoskandii. Bardzo rzadki, notowany w Polsce zaledwie z kilku rozproszonych stanowisk w 5 krainach. Najczęściej poławiany na kwitnących krzewach. Gatunek nowy dla Pojezierza Pomorskiego.

Coryphium angusticolle STEPHENS, 1834

- Pojezierze Pomorskie: Ostromęcko (WU46), 15 VIII 1997, 1 ex., wysiany ze ściółki w lesie bukowym.

Gatunek europejski, w Polsce notowany z nielicznych stanowisk, głównie w południowej części kraju. Wszędzie dość rzadko i sporadycznie spotykany. Gatunek nie notowany dotychczas z Pojezierza Pomorskiego.

Scopaeus rubidus MULSANT et REY, 1855

- Pogórze Cieszyńskie: Harbutowice (CA41), 1 X 1996, 3 exx., wysiane w zarostach łęgowych.

Gatunek rozmieszczony w zachodniej i południowej Europie oraz południowej części Europy Środkowej. Spotykany najczęściej na brzegach rzek i potoków w rozkładających się szczątkach roślinnych i pod opadłym listowiem (KOCH, 1989). Gatunek nowy dla fauny Polski.

Sunius propinquus (BRISOUT, 1867)

- Pojezierze Pomorskie: Bierzwnik-Breń (WU47), 15 VIII 1997, 1 ex. wysiany ze ściółki bukowej.

Gatunek o nie w pełni poznanym rozmieszczeniu. Znany z Wysp Kanaryjskich, północnej Afryki oraz zachodniej i południowej Europy. Notowany również z Danii. Gatunek higrofilny, związany z lasami olchowymi, gdzie występuje pod gnijącym listowiem i w próchnie, notowany także z gniazd kreta (KOCH, 1989). Gatunek nowy dla fauny Polski.

Gabrius astutoides STRAND, 1946

- Pojezierze Pomorskie: Suchań (WV20), 14 VIII 1997, 4 exx. wysiane w zarostach olchowych.

Gatunek opisany z okolic Oslo (STRAND, 1946). W ubarwieniu i budowie zewnętrznej identyczny z *Gabrius astutus* (ER.). Prawidłowe rozróżnienie obydwu gatunków wymaga porównania budowy aparatów kopulacyjnych samców. Gatunek o nie do końca wyjaśnionym rozmieszczeniu geograficznym. Dotychczas wykazany z Norwegii, Niemiec i Beskidów Morawskich. Najczęściej znajdowany na brzegach potoków i rzek oraz przy wodospadach, gdzie przebywa pod kamieniami, w mchu i opadłym listowiu (KOCH, 1989). Gatunek nowy dla fauny Polski.

Ocypus winkleri BERNHAUER, 1906

- Pojezierze Pomorskie: Choszczno (WU19), 4 VIII 1997, 1 ex., zebrany na suchej łące.

Gatunek europejski, rozmieszczony w południowej i środkowej Europie, na północ docierający do południowych obszarów Danii i Szwecji. Związany z suchymi środowiskami: łąkami, polami, pastwiskami i ogrodami. Z Polski dopiero niedawno wykazany z Bielinka nad Odrą (KUBISZ, 1995).

Gyrophæna joyi WENDELER, 1924

- Pojezierze Pomorskie: Suchań (WV20), 14 VIII 1997, 2 exx., wysiane z różnych grzybów w lesie bukowym.

Gatunek o niedostatecznie poznany rozmieszczeniu. Notowany z rozproszonych stanowisk w południowej i środkowej Europie oraz południowej Fennoskandii. W Polsce chrząszcz bardzo rzadki, znany dotychczas jedynie z Niziny Mazowieckiej (BURAKOWSKI i in., 1981) oraz Wyżyny Lubelskiej (STANIEC, 1996), przypuszczalnie jednak szerzej rozmieszczony. Związany z różnymi gatunkami grzybów. Gatunek nowy dla Pojezierza Pomorskiego.

Gyrophæna joyioides WÜSTHOFF, 1937

- Pojezierze Pomorskie: Suchań (WV20), 14 VIII 1997, 26 exx., wysiane z różnych grzybów w lesie bukowym.

Gatunek rozmieszczony w Europie i na Kaukazie. W Polsce znany z pojedynczych stanowisk w następujących krainach: Pojezierze Mazurskie, Góry Świętokrzyskie (BURAKOWSKI i in., 1981), Roztocze, Dolny Śląsk (BOROWIEC, 1990) oraz Wyżyna Lubelska (STANIEC, 1996). Żyje na różnych gatunkach grzybów. Nowy dla Pojezierza Pomorskiego.

Bolitochara reyi SHARP, 1875

- Pogórze Przemyskie: Łodzinka Górna (FA00), 15 X 1996, 1 ex., zebrany w zaroślach olchowych nad potokiem.

Gatunek europejski o nie do końca wyjaśnionym rozmieszczeniu. W Europie Środkowej znany tylko z Austrii, Czech i Słowacji. Podawany ogólnikowo z Sudetów (BURAKOWSKI i in., 1981). W Polsce stwierdzony dopiero niedawno w Beskidzie Śląckim (MELKE, 1996). Wymagania ekologiczne słabo znane.

Autalia puncticollis SHARP, 1864

- Pogórze Cieszyńskie: stok góry Tuł (CA30), 9 V 1996, 3 exx., zebrane na wilgotnej łące.

Gatunek górski rozmieszczony od Wysp Brytyjskich do górzystych terenów Francji i Włoch, notowany także z Ameryki Północnej. Z Polski wykazywany ogólnikowo z byłej Galicji i Karpat (BURAKOWSKI i in., 1981), dane te oparte były o stanowiska leżące na Ukrainie. Gatunek występujący na pastwiskach i łąkach, związany z nawozem końskim, krowim i owczym oraz rozkładającymi się szczątkami roślinnymi (KOCH, 1989). Gatunek nowy dla fauny Polski.

Hydrosmeclina subtilissima (KRAATZ, 1854)

- Kotlina Nowotarska: Obłazowa Skała (DV37), 11 X 1996, 10 exx., wysiane z mchów.

Gatunek rzadko spotykany, występujący w zachodniej i środkowej Europie, ponadto znany z Norwegii i południa Szwecji. W Polsce gatunek notowany dotychczas jedynie z pojedynczych stanowisk w trzech krainach południowej części kraju: Dolnego Śląska, Beskidu Zachodniego i Beskidu Wschodniego (BURAKOWSKI i in., 1981). Gatunek nowy dla Kotliny Nowotarskiej.

Amischa soror (KRAATZ, 1856)

- Nizina Sandomierska: Kołaczyce ad Jasło (EA31), 1 VI 1996, 3 exx., zebrane na piaszczystym brzegu Wisłoki.

Gatunek europejski, w Polsce wykazany dotychczas z Pojezierza Pomorskiego, Dolnego Śląska oraz Bieszczadów (BURAKOWSKI i in., 1981). Gatunek bardzo rzadki, poławiany głównie na piaszczystych brzegach rzek, pod napływkami. Nowy dla Niziny Sandomierskiej.

Atheta (Philhygra) hygrobia (THOMSON, 1856)

- Pojezierze Pomorskie: Zieleniewo (WU48), 7 VIII 1997, 1 ex., wysiany ze ściółki lasu bukowego.

Gatunek europejski, rozmieszczony od skrajnych prowincji Fennoskandii i Wysp Brytyjskich aż do środkowej Europy. Wszędzie bardzo rzadko spotykany. W Polsce wykazany z nielicznych stanowisk w trzech krainach: Pojezierze Mazurskie, Sudety Zachodnie i Bieszczady (BURAKOWSKI i in., 1981). Hygrofilny gatunek, występujący na brzegach rzek i potoków, wśród mchów, pod opadłym listowiem i w detrytusie roślinnym (KOCH, 1989). Nowy dla Pojezierza Pomorskiego.

Atheta (Philhygra) volans (SCRIBA, 1859)

- Pojezierze Pomorskie: Zieleniewo (WU48), 7 VIII 1997, 3 exx., wysiane ze ściółki w lesie bukowym.

Gatunek rozmieszczony głównie w środkowej i północnej Europie, notowany w Polsce z nielicznych stanowisk w 8 krainach. Bardzo rzadko wykazywany, od roku 1936 notowany tylko dwa razy – z Bieszczadów (SZUJECKI, 1996) i Wyżyny Lubelskiej (STANIEC, 1996). Hygrofilny gatunek, poławiany na brzegach rzek i potoków, pod opadłym listowiem, napływkami i w detrytusie roślinnym (KOCH, 1989). Gatunek nowy dla Pojezierza Pomorskiego.

Atheta (Microdota) subtilis (SCRIBA, 1866)

- Pojezierze Pomorskie: Suchań (WV20), 14 VIII 1997, 2 exx., zebrane na grzybach w lesie bukowym.

Gatunek występujący w północnej i środkowej Europie, znany w Polsce jedynie z nielicznych stanowisk w pięciu krainach południowej części kraju. Spotykany na skraju lasów, na łąkach i w ogrodach. Gatunek nowy dla Pojezierza Pomorskiego.

Aleochara (Polychara) moerens GYLLENHAL, 1827

- Kotlina Nowotarska: Obłazowa Skała (DV37), 11 X 1996, 2 exx.- wysiane ze ściółki w naskalnym lasu sosnowym.

Gatunek północnopalearktyczny, w Polsce notowany z pojedynczych stanowisk w 14 krainach, przy czym większość danych oparta jest na znaleziskach z ubiegłego wieku. Gatunek występujący w owocnikach grzybów leśnych. Z Kotliny Nowotarskiej gatunek dotychczas nie notowany.

Polystomota punctatella (MOTSCHULSKY, 1858)

- Pobrzeże Bałtyku: Mrzeżyno (WA20), 9 VIII 1997, 2 exx., znalezione pod gnijącymi szczątkami roślinnymi na wydmach.

Takson szczebla ponadgatunkowego *Polystomota* CASEY, tradycyjnie traktowany jako podrodzaj w rodzaju *Aleochara* GRAV., został podniesiony przez LOHSE'go (1984) do rangi rodzaju. W niniejszej pracy, podobnie jak w innych pracach LOHSE'go (1985, 1989), zastosowano podział systematyczny zgodny z tą koncepcją.

P. punctatella zamieszkuje europejskie wybrzeża morskie Atlantyku, Morza Północnego i Bałtyku. Dokładne rozmieszczenie gatunku wymaga jednak rewizji z powodu częstego mylenia omawianego gatunku z *Emplenota obscurella* (GRAV.) (LOHSE, 1985). W Polsce notowany z kilku stanowisk na

Pobrzeżu Bałtyku, w większości na podstawie danych pochodzących z XIX wieku. Występuje na wydmach i piaszczystych brzegach mórz pod gnijącymi morszczykami i innymi szczątkami roślinnymi (KOCH, 1989).

SUMMARY

Faunistic data on 17 rare, poorly known or so far unknown staphylinid species from Poland are provided. Four species: *Scopaeus rubidus* MULS. et REY, *Sunius propinquus* (BRIS.), *Gabrius astutoides* STRAND and *Autalia puncticollis* SHP. are new to the Polish fauna. Eight species are recorded from Pojezierze Pomorskie for the first time: *Hapalaraea salicis* (GYLL.), *Coryphium angusticolle* STEPH., *Ocypus winkleri* BERNH., *Gyrophæna joyi* WENDELER, *Gyrophæna joyioides* WÜSTH., *Atheta (Philhygra) hygrobia* THOMS., *Atheta (Philhygra) volans* SCRIBA and *Atheta (Microdota) subtilis* (SCRIBA). Two species, *Aleochara (Polychara) moerens* GYLL. and *Hydrosmectina subtilissima* (KR.) are new for Kotlina Nowotarska and two species, *Bolitochara reyi* SHARP and *Amischa soror* (KR.) are new for Pogórze Przemyskie. *Polystomota punctatella* (MOTSCH.) is recorded from the Baltic Coast again. Short comments on environmental preferences and distribution are provided for all the species.

PIŚMIENICTWO

- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1981: Chrząszcze – *Coleoptera*, Kusakowate – *Staphylinidae*, cz. 3. Kat. fauny Polski, Warszawa, XXIII, 8: 1-330.
- KOCH K., 1989: Die Käfer Mitteleuropas. Ökologie, 1. Goecke und Evers Verlag, Krefeld. 440 ss.
- KUBISZ D., 1995: Der Erkenntniszustand über die Kurzflüglerfauna (*Coleoptera*, *Staphylinidae*) von Bellinchen an der Oder (Nord-West Polen). Acta ent. sil., 3: 16-26.
- LOHSE G. A., 1984: 14. Nachtrag zum Verzeichnis der mitteleuropäischen Käfer. Ent. Bl., 80: 143-152.
- LOHSE G. A., 1985: Betrachtungen über die Gattung *Emplenota* CASEY (*Coleoptera*, *Staphylinidae*). Faun.-ökol. Mitt. Kiel, 5: 327-330.
- LOHSE G. A., 1989: Familie *Staphylinidae* (II) (*Aleocharinae*). [W:] LOHSE G. A. & LUCHT W. H.: Die Käfer Mitteleuropas. 1. Supplementband mit Katalogteil, Krefeld: 185-240.
- MELKE A., 1996: Nowe dla fauny Polski gatunki kusakowatych (*Coleoptera*, *Staphylinidae*). Wiad. entomol., 15: 81-84.
- STANIEC B., 1996: Materiały do poznania kusakowatych (*Coleoptera*, *Staphylinidae*) Wyżyny Lubelskiej. Część II. Wiad. entomol., 15: 23-29.
- STRAND A., 1946: Seven New Species of *Coleoptera* from Norway. Norsk ent. Tidskr., 7: 171-172.
- SZUJECKI A., 1996: Kusakowate (*Coleoptera*, *Staphylinidae*) Bieszczadów Zachodnich. Fundacja „Rozwój SGGW”, Warszawa. 224 ss.